

ТОВ "Видавничий дім "Гельветика"
вул. Інглєзі, 6/1, м. Одєса, Україна, 65101
+38 (063) 121 39 75
journal@economyandsociety.in.ua
www.economyandsociety.in.ua

**ЕКОНОМІКА
та СУСПІЛЬСТВО**

Сертифікат

Видано **Томашук Інні Вікторівні**, доктору філософії з економіки, старшому викладачеві; **Хаєцькій Ользі Петрівні**, кандидату економічних наук, доценту, що статтю на тему «Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій» розміщено в електронному науковому фаховому виданні «Економіка та суспільство» Випуск № 40/2022 (рекомендовано до поширення в мережі інтернет Вченою радою наукового відділу економічних досліджень Видавничого дому «Гельветика» 28.06.2022 р., протокол № 21).

Видання включено до Переліку електронних фахових видань України (категорія «Б») на підставі Наказу МОН України від 26 листопада 2020 року № 1471 (Додаток № 3).

Бібліографія статті:

Томашук І.В., Хаєцька О.П. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1434>
DOI: 10.32782/2524-0072/2022-40-1

Головний редактор,
кандидат економічних наук

Олег Головка

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-1>

УДК 338.432:502.52(1-22)

ВПЛИВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

THE INFLUENCE OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY ON THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS

Томашук Інна Вікторівна

доктор філософії з економіки, старший викладач,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6847-3136>

Хаєцька Ольга Петрівна

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0262-1455>

Tomashuk Inna, Khaietska Olha
Vinnytsia National Agrarian University

У статті розкрито сутність впливу аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій. Вказано, що розвиток сільських територій протягом останніх двох десятиліть пов'язаний з реформуванням аграрного сектору економіки. Наголошено, що особливістю економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери є його соціально-екологічна спрямованість. Визначено, що структурні зміни в аграрному секторі економіки негативно вплинули на рівень життя сільського населення. Зазначається, що значна роль у знятті соціальної напруги в суспільстві належить особистим селянським господарствам. Вказано, що розвиток аграрного сектору економіки є невід'ємною частиною стратегії відродження сільських територій. Акцентовано увагу на тому, що незважаючи на позитивну динаміку макроекономічних показників сільського господарства, на локальному рівні спостерігається низка негативних процесів, які становлять загрозу сталому розвитку сільських громад. Запропоновано шляхи відродження сільських територій в умовах сталості, які базуються на трансформації соціально-економічних відносин у державі з метою більш активної участі сільського населення в розподілі суспільного продукту. Зроблено висновки, що для забезпечення стабільної екологічної ситуації в процесі агропромислового виробництва необхідно формувати, фінансувати та реалізовувати цільові державні та регіональні програми, спрямовані на розвиток органічного сільського господарства, раціональне використання земельних ресурсів, поліпшення якості харчових продуктів та захисту навколишнього природного середовища. Наголошено, що участь України в міжнародних організаціях, необхідність імплементації Угоди про європейську асоціацію та інші обставини вимагають у аграрній сфері дотримання узгоджених ними принципів, критеріїв та відповідної ідентичності сталого розвитку, розширення інтеграційних процесів, що й досі залишається важливим завданням політиків, законодавців, чиновників та органів місцевого самоврядування, науковців та безпосередніх учасників аграрного ринку.

Ключові слова: аграрний сектор, сталий розвиток, цілі сталого розвитку, державне регулювання, заходи державної підтримки, органічне сільське господарство.

The article reveals the essence of the influence of the agrarian sector of the economy on the sustainable development of rural areas. It is indicated that the development of rural areas during the last two decades is connected with the reforming of the agrarian sector of the economy. It is emphasized that the peculiarity of the economic support of the sustainable development of the agrarian sphere is its socio-ecological orientation. It was determined that structural changes in the agrarian sector of the economy had a negative impact on the standard of living of the rural population. It was noted that a significant role in the removal of social tension in society belongs to individual peasant farms. It is indicated that the development of the agrarian sector of the economy is an integral part of the strategy of revitalization of rural areas. Attention is focused on the fact that despite the positive dynamics of macroeconomic indicators of agriculture, a number of negative processes are observed at the local level, which pose a threat to the sustainable development of rural communities. Ways of reviving rural areas under sustainability conditions

are proposed, which are based on the transformation of socio-economic relations in the state with the aim of more active participation of the rural population in the distribution of the public product. It was concluded that in order to ensure a stable ecological situation in the process of agro-industrial production, it is necessary to form, finance and implement targeted state and regional programs aimed at the development of organic agriculture, rational use of land resources, improvement of food quality and protection of the natural environment. It was emphasized that Ukraine's participation in international organizations, the need to implement the European Association Agreement, and other circumstances require in the agricultural sphere compliance with the principles, criteria and corresponding identity of sustainable development agreed upon by them, the expansion of integration processes, which still remains an important task of politicians, legislators, officials, and self-government bodies, scientists and direct participants of the agricultural market. Sustainable development is possible under the conditions of the formation of long-term unity and interconnection regarding the reproduction of production potential, human resources and the natural environment. A decisive role in ensuring the sustainability of the development of the agricultural sector and its individual branches is played by adjusting the effects of external and internal factors, as well as taking into account the need to combine the involved components. Therefore, sustainable development should be perceived not as overcoming anthropogenic problems, but also as a basis for the most effective use of the potential of the sector.

Keywords: agricultural sector, sustainable development, sustainable development goals, state regulation, state support measures, organic agriculture.

Постановка проблеми. Аграрна сфера – це система, яка формується шляхом поєднання сільськогосподарського виробництва та сільських територій, що забезпечують діяльність основних складових сталого розвитку (економічної, соціальної та екологічної). Таке поєднання є актуальним з огляду на те, що Україна обрала європейський вектор розвитку. Сталий розвиток аграрного сектору – це довгостроковий розвиток, збалансований з точки зору соціально-економічних та агро-екологічних параметрів, основним критерієм якого є підвищення якості життя сільського населення. Усе це зумовило актуальність дослідження проблем економічного забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку сільських територій та аграрного сектору економіки присвячені праці таких вчених, як Гончарук І. В. [10–13], Ярмоленко Ю. О. [2], Свистун Л. А., Попової Ю. М., Штепенко К. П. [3], Соколова М. О., Славкової О. П. [7], Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. [9], Лопатинського Ю. М., Буринської О. І. [12], Мазур К. В. [14] та багатьох інших. Проте структурні зміни, які відбулися в сільському господарстві потребують пошуку нових підходів у вивченні його впливу на розвиток сільських громад.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки базується на реалізації його багатофункціональної місії в цілому та гармонізації основних складових (економічної, соціальної та екологічної) зокрема.

Формування та реалізація парадигми сталого розвитку вітчизняного аграрного

сектору сприятиме подоланню екологічної кризи, зменшенню антропогенного впливу на довкілля, створенню умов для соціально-економічного благополуччя населення, економічного розвитку та конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників, та зміцненню позиції держави на міжнародній арені [12]. Особливої актуальності набуває розробка напрямів гармонізації елементів сталого розвитку аграрного сектору національної економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – оцінити вплив розвитку аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливістю економічного забезпечення сталого розвитку аграрної сфери є його соціально-екологічна спрямованість. Тому найважливішою метою ефективної економічної підтримки в аграрному секторі є забезпечення єдиних мінімальних соціальних стандартів і рівного соціального захисту сільського населення, незалежно від економічних можливостей країни та її окремих регіонів, на основі економічного зростання їх потенціалів. У процесі постановки тактичних і стратегічних цілей і завдань економічного забезпечення визначаються пріоритетні напрями розвитку галузі [2].

Структурні зміни в аграрному секторі економіки негативно вплинули на рівень життя сільського населення. Важливу роль у знятті соціальної напруги в суспільстві відіграють особисті селянські господарства. На сучасному етапі в особистих селянських господарствах зайнято, за різними оцінками, від 2 до 4–5 млн осіб залежно від методики підрахунку. Однак, за оцінками експертів, після

ухвалення закону про ринок землі потреба в працівниках сільського господарства знизиться до 200–250 тисяч осіб.

Важливим фактором розвитку сільських територій є аграрне підприємництво, яке є різновидом підприємницької діяльності. Відмінною рисою є використання землі як основного фактора виробництва, причому земля виступає і як предмет, і як засіб праці водночас [4]. У контексті даного дослідження під аграрним підприємництвом розуміється сукупність економічних агентів, які здійснюють таку діяльність.

Основою розвитку сільськогосподарського виробництва є сільське населення, яке становить 31% (14 млн осіб) від загальної чисельності населення України.

Незважаючи на тенденцію до зростання, продуктивність сільського господарства в Україні все ще відстає від інших країн. У сільському господарстві України функціонує 75660 суб'єктів господарювання, з них 46012 підприємств та 29648 фізичних осіб-підприємців [7]. Розвиток аграрного сектору економіки є невід'ємною частиною стратегії відродження сільських територій. Незважаючи на позитивну динаміку макроекономічних показників сільського господарства, на локальному рівні спостерігається низка негативних процесів, які становлять загрозу сталому розвитку сільських громад. Для їх подолання необхідна трансформація соці-

ально-економічних відносин у державі з метою більш активної участі сільського населення в розподілі суспільного продукту. На рис. 1 наведено динаміку зайнятого населення України за видами економічної діяльності в сільському, лісовому та рибному господарствах віком 15–70 років у 2013–2020 рр.

У сучасних умовах забезпечення економічної складової сталого розвитку аграрної сфери потребує вирішення таких стратегічних завдань:

- конкурентоспроможність регіональної та національної економік;
- розвиток мінерально-сировинної бази;
- збереження та нарощування експортного потенціалу аграрного сектору з акцентом на продукти переробки та сільськогосподарську продукцію;
- розвиток обробної промисловості та її експортного потенціалу [2].

Сталий розвиток аграрного сектору в сучасних умовах неможливий без забезпечення екологічної безпеки, яка є однією з найважливіших складових національної безпеки. Для забезпечення стабільної екологічної ситуації в процесі агропромислового виробництва, на нашу думку, необхідно формувати, фінансувати та реалізовувати цільові державні та регіональні програми, спрямовані на розвиток органічного сільського господарства, раціональне використання земельних ресурсів, поліпшення якості

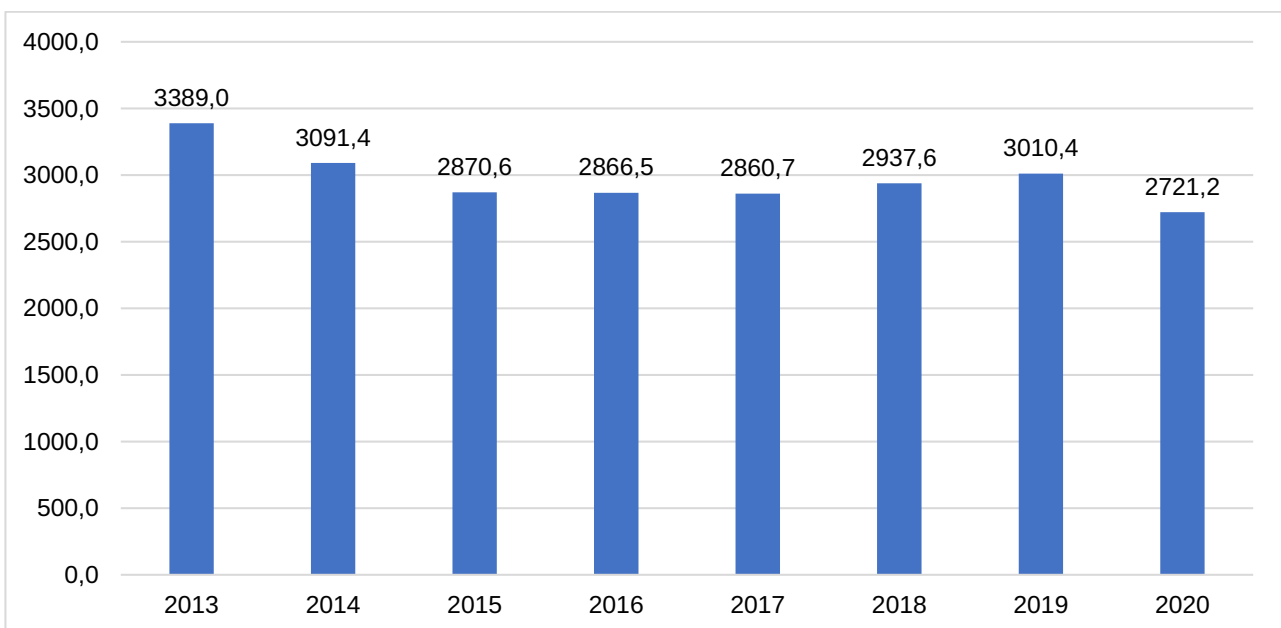

Рис. 1. Кількість зайнятого населення України за видами економічної діяльності у сільському, лісовому та рибному господарстві у віці 15–70 років у 2013–2020 р., тис. осіб

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [1]

харчових продуктів та охорони навколишнього середовища [3; 14].

Таким чином, можна виділити два види підтримки: пряму підтримку (надання підтримки у вигляді бюджетної дотації – дотації на продукти, пільгові кредити на конверсійний період); непряма підтримка (заходи, спрямовані на надання допомоги в проходженні сертифікації, проведення лабораторних досліджень, заходи з надання інформаційно-консультаційних послуг, страхування) (рис. 2).

У зарубіжних країнах, зокрема, в країнах Європейського Союзу, передбачені різноманітні заходи державної та регіональної підтримки розвитку органічного сільського господарства. Важливу роль у підтримці органічних виробників відіграють також неурядові організації [3]. Важливою подією у формуванні основ сталого розвитку України та її аграрного сектору, зокрема, став Указ Президента «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» від 12 січня 2015 року. Ця стратегія визначила цілі та показники їх досягнення, а також напрями і пріоритети розвитку країни. Метою реформ є досягнення європейських стандартів життя та гідного місця України у світі.

Виконано роботу з обґрунтування цілей сталого розвитку до 2030 р. з урахуванням прийнятих на Саміті ООН зі сталого розвитку 17 глобальних Цілей сталого розвитку, відповідних завдань та індикаторів моніторингу досягнення цих цілей, що відображено у відповідному Указі Президента України [4].

Цілі Сталого Розвитку (ЦСР) слугують об'єднуючою платформою для трансформаційних перетворень у всьому світі (рис. 3). В Україні ЦСР стали «драйвером зрушень» у багатьох сферах суспільного буття.

Найбільш пріоритетними цілями сталого розвитку ООН для забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки України є: сприяння прогресивному інклюзивному економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх; створення сталої інфраструктури, сприяння всебічній та сталій індустріалізації та інноваціям; подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування та сприяння сталому розвитку сільського господарства [5].

Сьогодні розвиток сільських територій розглядається як складова регіональної політики, а не окрема політика. У багатьох країнах Європи розвиток сільських територій став елементом державних стратегій регіонального розвитку, стратегій розвитку окремих регіонів

[7]. А політика розвитку міст як центрів економічного розвитку держав почала поширюватися на території поза межами міста – сільські території.

У сільських територіях підприємництво полягає в пошуку унікального поєднання ресурсів, спрямованих на підвищення соціально-екологічної та економічної цінності сільської місцевості, у тому числі шляхом диверсифікованого (крім сільськогосподарського) використання місцевих ресурсів (землі, води, лісу тощо), зокрема, у сферах туризму та рекреації, народних промислів, спорту, професійної підготовки, торгівлі, інформаційних та консультаційних послуг, що призведе до розширення сфери зайнятості в сільській місцевості [7]. У таблиці 1 наведено показники економічних рахунків сільського господарства України (рахунок виробництва та рахунок формування доходів) за 2015–2020 рр.

Політика розвитку сільських територій складається з трьох великих частин: підтримка сільськогосподарських виробників, захист довкілля, підтримка комплексних проєктів розвитку сільської інфраструктури [7].

Завдання 2.2 ЦСР – підвищити вдвічі продуктивність сільського господарства, в першу чергу за рахунок використання інноваційних технологій (рис. 4).

Запуск земельної реформи зруйнував усі пов'язані з нею негативні міфи. Сьогодні ринок землі працює абсолютно прозоро за правилами ринкової економіки, за якими він мав працювати давно – разом із тими державами, до яких прагне Україна.

Завдання 2.3 ЦСР – забезпечити створення сталих систем виробництва продуктів харчування, які сприяють збереженню екосистем та поступовому покращенню якості земель і ґрунтів, насамперед за рахунок використання інноваційних технологій (рис. 5).

У табл. 2 наведено показники динаміки капітальних інвестицій в Україні на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів у 2006–2020 р.

Участь України в міжнародних організаціях, необхідність імплементації Угоди про європейську асоціацію та інші обставини вимагають в аграрній сфері дотримання узгоджених ними принципів, критеріїв та відповідної ідентичності сталого розвитку, розширення інтеграційних процесів, що й надалі залишається важливим завданням політиків, законодавців, чиновників, органів самоврядування, науковців і безпосередньо учасників аграрного ринку [9].

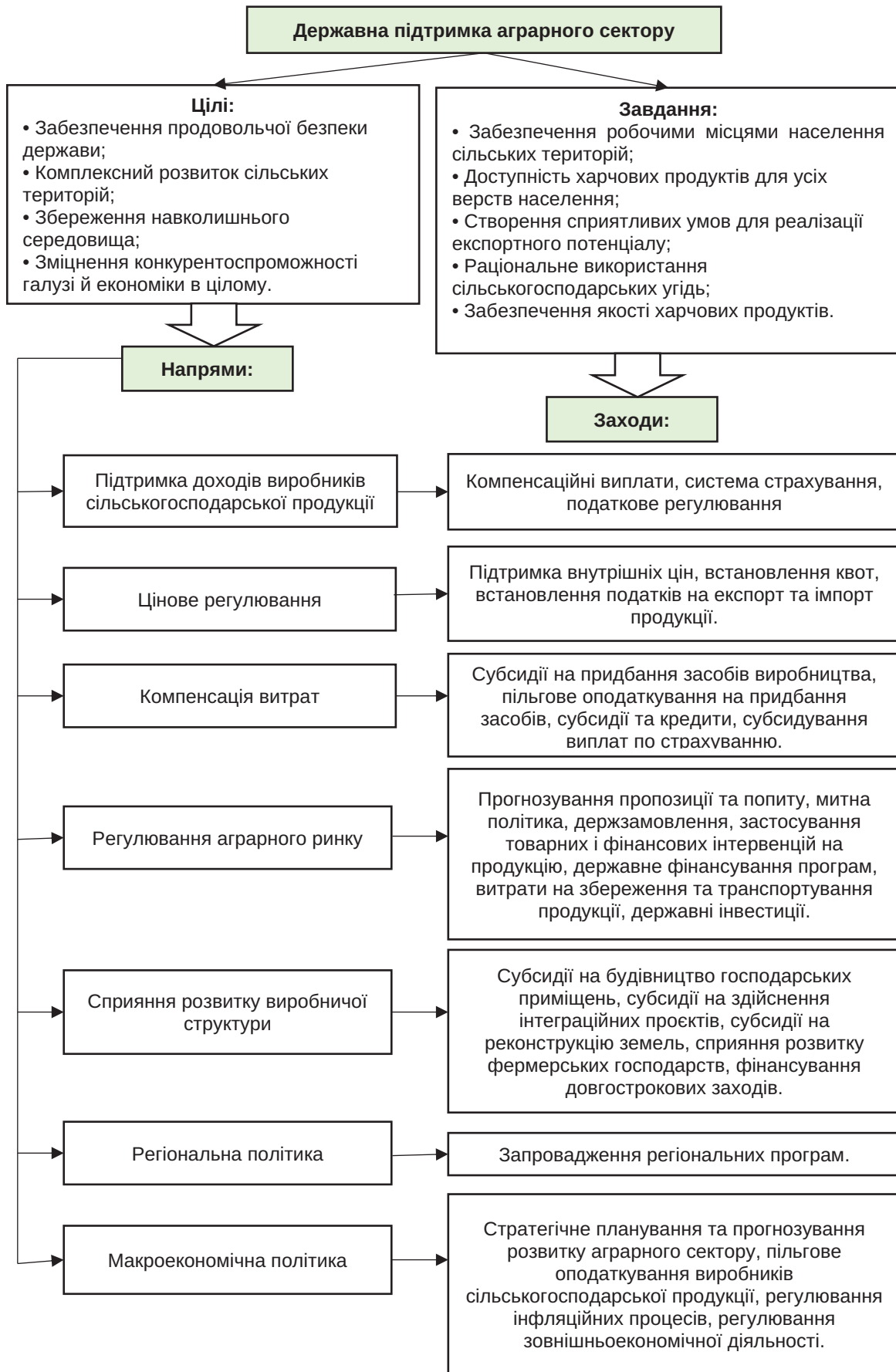

Рис. 2. Узагальнена схема державної підтримки аграрного сектору

Джерело: сформовано за результатами дослідження

Рис. 3. Цілі сталого розвитку

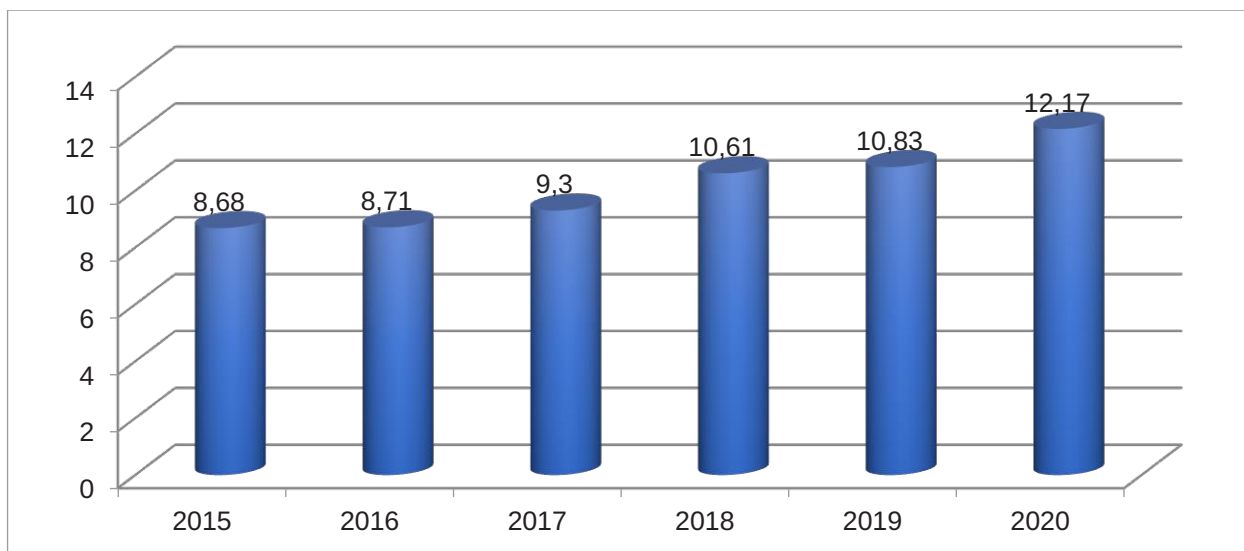

Рис. 4. Продуктивність праці в сільському господарстві України, тис. доларів США на одного зайнятого, 2015–2020 р. (Цільовий орієнтир, встановлений на 2020 рік – 10,00)

Джерело: сформовано на основі [6]

Через військову агресію Російської Федерації проти України аграрний сектор працює у вкрай складних умовах. З метою підтримки посівної кампанії в Україні 15 березня 2022 року парламент вніс зміни до держбюджету на 2022 рік, якими скасовує обмеження щодо розміру державних гарантій на портфельній основі [8]. Слідом за збільшенням обсягу державних гарантій уряд розширив державну програму пільгового кредитування.

Програма стала доступною для середніх підприємств з доходом до 50 млн євро на рік

(раніше до 20 млн євро) і великих підприємств з доходом понад 50 млн євро на рік, незалежно від кількості працівників. Відтепер аграрії можуть отримувати доступні кредити від держави за привабливими ставками: 0% річних на період воєнного стану та місяць після його припинення, а потім – 5% річних. Програма реалізується Фондом розвитку підприємства шляхом співпраці та спрямування коштів через комерційні банки [8]. Програма місцевих дотацій обласними адміністраціями малим фермерським господарствам була

Таблиця 1

Економічні рахунки сільського господарства України (рахунок виробництва та рахунок утворення доходу) за 2015–2020 р. (у фактичних цінах, млн грн)

№	Види / групи продукції / діяльності	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Відхилення 2020 (+/-) 2015
1	Зернові культури	163856	214155	226918	296578	288400	309737	145881
2	Технічні культури	131191	170627	173845	207752	189748	209865	78674
	в.т.ч.олійні культури	122663	158201	160646	196306	181219	200777	78114
3	Кормові культури	7268	8015	8562	9735	9087	10351	3083
4	Овочеві культури	33917	31883	33446	35700	45428	49203	15286
5	Картопля	41095	41862	53515	53252	63698	60902	19807
6	Плоди, ягоди, виноград	18390	18262	23741	23547	24769	26847	8457
7	Інші продукти рослинництва	1902	2323	2608	2662	2821	3518	1616
8	Тваринництво (вирощування сільськогосподарських тварин)	69056	70527	87933	106005	108451	110358	41302
9	Проміжне споживання	311838	367396	414630	500086	498744	511460	199622
10	Валова додана вартість	232368	270395	293162	347501	344023	381392	149024
								Відхилення 2019 (+/-) 2015
11	Споживання основного капіталу	14010	16315	23162	29369	35375	...	21365
12	Чиста додана вартість	218358	254080	270000	318132	308648	...	90290
13	Оплата праці найманих працівників	34038	39731	52810	71483	79145	...	45107
14	Інші податки, пов'язані з виробництвом	3078	1934	2677	2862	2921	...	-157
15	Інші субсидії, пов'язані з виробництвом	1732	1676	5841	3051	2885	...	1153
16	Факторний дохід	217012	253822	273164	318321	308612	...	91600
17	Чистий поточний прибуток / змішаний дохід	182974	214091	220354	246838	229467	...	46493

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [1]

започаткована ще до війни, але зараз вона використовується як один із інструментів підтримки малого агробізнесу [8].

Також варто звернути увагу на необхідність створення сприятливих умов для суттєвого підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів вітчизняного ринку. Адже сьогодні, а особливо завтра, в умовах відкритості економіки останнім доведеться дедалі більше конкурувати зі значно передовішими іноземними фірмами, а не тільки між собою [14]. Потрібні більш дієві заходи щодо захисту вітчизняного аграрного ринку, максимального зближення законодавства з європейськими аналогами,

відновлення біржової торгівлі як основного інструменту об'єктивного визначення ринкових цін, стимулювання розвитку сервісної кооперації, консалтингу, впровадження науково обґрунтованих ринкових земельних відносин, удосконалення антимонопольного регулювання, посилення захисту власності, запровадження сучасної системи контролю якості продукції, вирішення питань розвитку села, екологічних проблем тощо (рис. 6) [9].

Завдяки співпраці бізнесу та місцевого самоврядування ситуація в сільській місцевості може кардинально змінитися, зокрема, стимулюватиметься створення нових робо-

Таблиця 2

Капітальні інвестиції в Україні на охорону навколишнього природного середовища за видами природоохоронних заходів у 2006–2020 р. (у фактичних цінах, тис. грн)

Рік	Усього	У тому числі на				
		охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату	очищення зворотних вод	поводження з відходами	захист і реабілітацію ґрунту, підземних і поверхневих вод	інші заходи
2006	2194188,5	762538,6	777924,5	339529,6	247695,4	66500,4
2007	3080687,6	1379250,6	809677,1	388386,6	393036,8	110336,5
2008	3731400,4	1476343,3	927352,9	422918,6	787303,8	117481,8
2009	3040732,7	1273789,4	882525,4	400016,9	401425,6	82975,4
2010	2761472,1	1139946,7	734663,4	475584,3	319922,0	91355,7
2011	6451034,6	2535632,6	721325,5	1183880,2	639123,1	1371073,2
2012	6589336,5	2462675,3	846955,4	730544,4	540516,8	2008644,6
2013	6038783,0	2411935,1	834114,8	713856,3	324980,1	1753896,7
2014	7959853,9	1915129,7	1122149,3	783965,4	359925,6	3778683,9
2015	7675597,0	1422946,6	848881,2	737498,9	388259,2	4278011,1
2016	13390477,3	2502805,8	1160029,1	2208676,6	419988,9	7098976,9
2017	11025535,2	2608027,4	1276530,2	2470969,5	1284502,0	3385506,1
2018	10074279,3	3505920,6	1692640,7	1182045,8	1444291,6	2249380,6
2019	16255671,8	4276767,6	1753869,1	5754260,9	1721924,9	2748849,3
2020	13239649,8	5595319,4	1578201,4	2899793,4	2554224,5	612111,1
Відхилення 2020 (+/-) 2006						
	11045461,3	4832780,8	800276,9	2560263,8	2306529,1	545610,7

Примітка: дані за 2014 – 2020 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України [1]

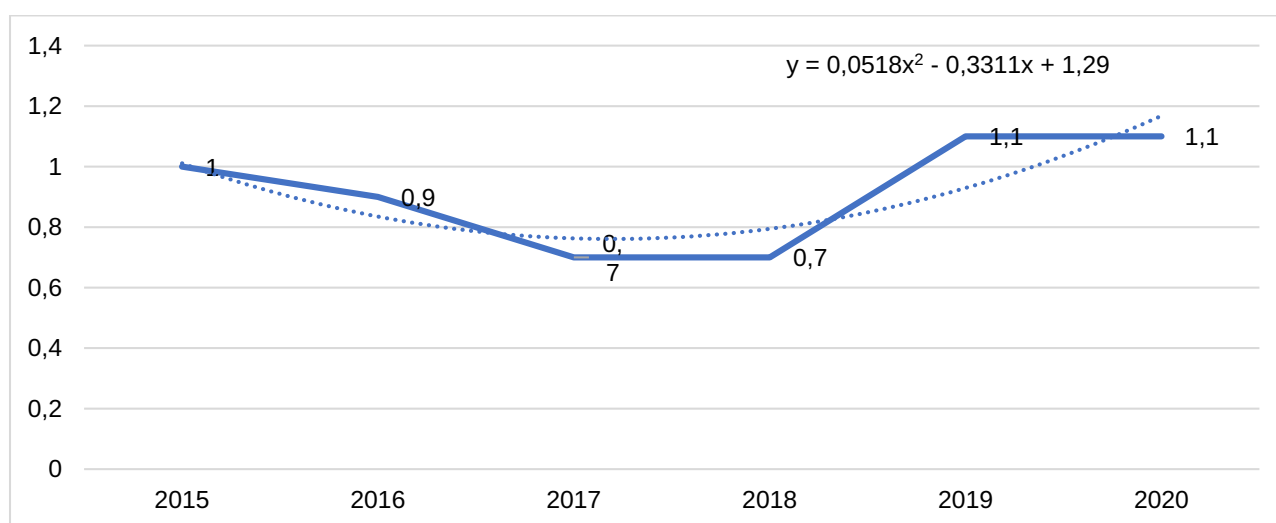

Рис. 5. Частка сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом, у загальній площі сільськогосподарських угідь України, 2015–2020 р., % (Цільовий орієнтир, встановлений на 2020 рік – 1,1)

Джерело: сформовано на основі [6]

чих місць та буде закріплюватися молодь. Отже, економічний розвиток сільської території – це процес, від якого виграє вся громада, а також місцева влада, бізнес і сільське населення [7].

Шляхи розвитку агропромислового комплексу України передбачають збалансовану та взаємопов'язану структурну перебудову всіх

його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найпрогресивніших форм економіки та організації виробництва на основі першочергового вирішення актуальних проблем: перерозподілу землі та власності, у тому числі поглиблення відносин власності на землю та

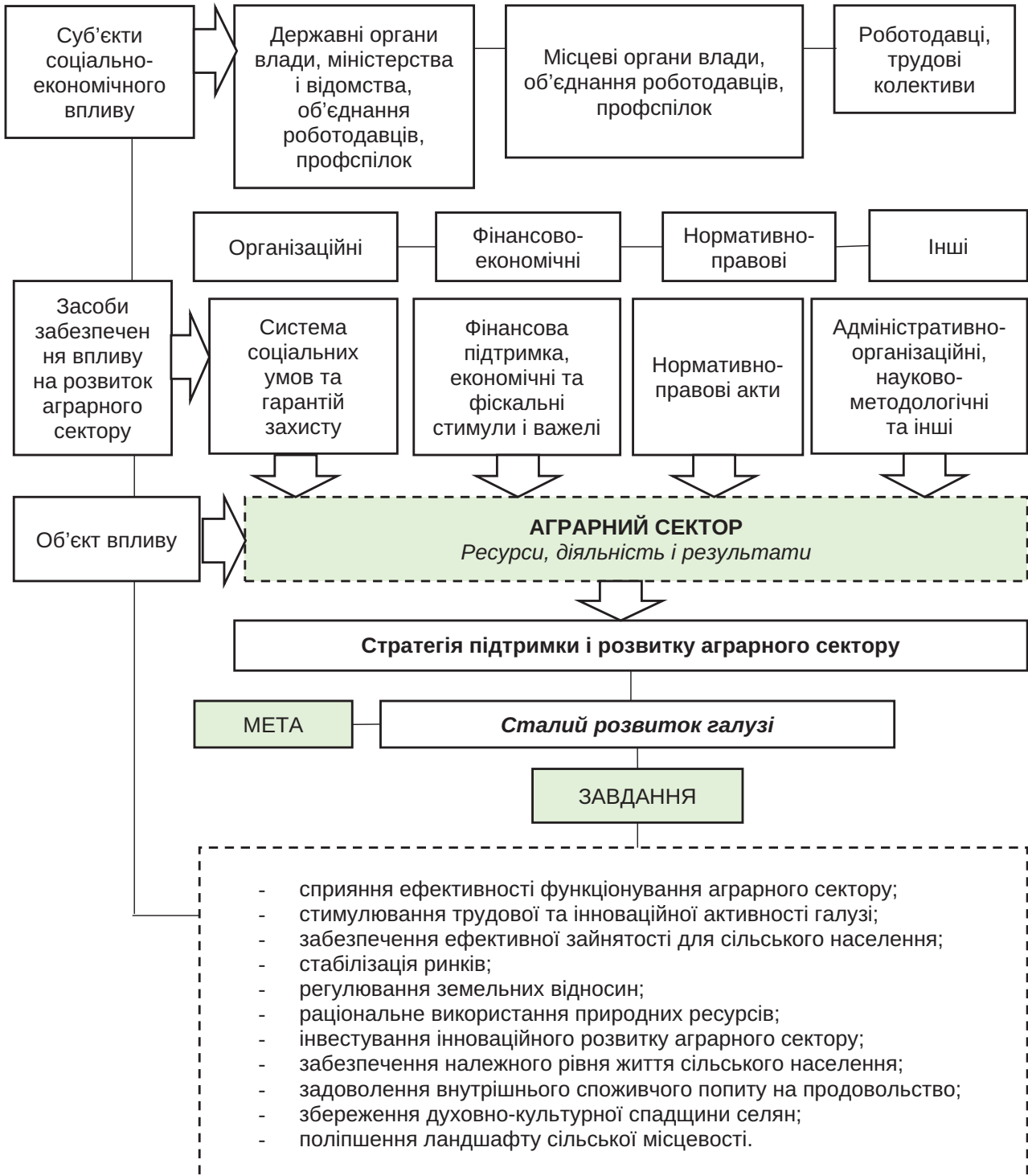

Рис. 6. Система регулювання аграрного сектору

Джерело: сформовано за результатами дослідження

запровадження механізмів реалізації права власності; приватизація переробних підприємств [10; 13]; реструктуризація підприємств і форм господарювання; розвиток кооперації; впровадження ринкових методів господарювання – менеджменту та маркетингу; державне регулювання аграрної економіки шляхом більш ефективного використання цінних важелів, фінансово-кредитної та податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів і послуг; активізація та диверсифікація зовнішньоекономічної діяльності тощо.

Пріоритетність розвитку агропромислового комплексу України та його провідних галузей дає змогу забезпечити населення продуктами харчування, промисловість – сировиною, зовнішню торгівлю – експортними товарами.

На сьогодні Україна перебуває практично на початковому етапі сталого розвитку, який можна позитивно охарактеризувати скоріше з теоретико-методологічної, ніж з практичної точки зору, оскільки запровадження економічних, господарських і фінансових механізмів фактично стриманий [11].

Досягнення сталого розвитку аграрної сфери можливе за умов чіткої взаємодії всіх елементів господарського механізму. Для цього необхідно розробити науково обґрунтовану концепцію його розвитку, яка відповідатиме вимогам сучасних реалій та матиме практичну реалізацію, як на рівні окремих об'єктів, так і галузі в цілому. Крім того, актуальним залишається питання орієнтації на отримання потужного ефекту гарантування національної економічної безпеки в умовах загроз світових глобальних криз, враховуючи важливість ролі аграрної сфери для України [2].

Висновки. Сталий розвиток розглядається як довгостроковий економічний розвиток (як основа задоволення людських потреб), що базується на певних умовах і стандартах (індикаторах). На сучасному етапі розвитку економіки агропромисловий сектор України є однією з найважливіших ланок економічних систем більшості країн світу з ринковою економікою. Він розвивається в умовах високої енергетичної безпеки, застосування широкого спектру агротехнічних прийомів, екологізації на основі використання сучасних енерго- і природозберігаючих технологій, методів і способів меліорації та хімізації.

Сталий розвиток можливий за умов формування довгострокової єдності та взаємозв'язку щодо відтворення виробничого потенціалу, людських ресурсів і природного середовища. Вирішальну роль у забезпеченні сталості розвитку аграрного сектора та його окремих галузей відіграє корегування дії зовнішніх і внутрішніх факторів, а також врахування необхідності поєднання задіяних складових. Тому сталий розвиток слід сприймати не як подолання антропогенних проблем, а й як основу для найбільш ефективного використання потенціалу галузі.

Формування стратегії сталого розвитку аграрного сектору має базуватися на врахуванні сукупності факторів та включати послідовність етапів з метою досягнення стратегічних напрямів, економічної ефективності, соціальної значущості, екологічної безпеки аграрного сектору національної економіки, в основі якого – запровадження державно-приватного партнерства, побудова якого поділяється на три основні етапи: 1) розробка, 2) впровадження, 3) адаптація та оцінка результатів, реалізація яких базується на принципах та засадах системного підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний сайт державної служби статистики України. 2022. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 21.06.2022).
2. Ярмоленко Ю. О. Сталий розвиток аграрного сектору економіки та його економічне забезпечення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 22. С. 110–115.
3. Свистун Л. А., Попова Ю. М., Штепенко К. П. Державне регулювання аграрного сектору економіки в контексті забезпечення завдань сталого розвитку. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/95.pdf (дата звернення: 23.06.2022).
4. Указ Президента України Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року від 30 вересня 2019 року № 722/2019. 2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 24.06.2022).
5. Цілі сталого розвитку в Україні. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.p (дата звернення: 17.06.2022).

6. Цілі сталого розвитку. Моніторинговий звіт. 2021. URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf (дата звернення: 11.05.2022).
7. Соколов М. О., Славкова О.П. Аграрний бізнес та його вплив на сталий розвиток сільських територій. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Випуск 7. Частина 3. С. 99–101.
8. Аграрна правда. Підтримка аграрного сектору під час війни. Що робить держава. 2022. URL: <https://agrarna-pravda.com/2022/05/05/pidtrymka-agrarnogo-sektoru-pid-chas-vijny-shho-robyt-derzhava/> (дата звернення: 19.04.2022).
9. Гадзало Я. М., Лузан Ю. Я. Удосконалення державного управління розвитком аграрного сектору економіки та сільських територій України. *Економіка АПК*. 2020. № 11. С. 6–18.
10. Гончарук І. В., Томашук І.В. Державне регулювання розвитку ресурсного потенціалу сільських територій: загальні аспекти. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 4 (32). С. 19–30.
11. Хаєцька О. П. Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва в Україні. *Економіка та управління АПК*. 2018. № 2 (140). С. 122–131.
12. Лопатинський Ю. М., Буринська О. І. Складові та пріоритети сталого розвитку аграрного сектору економіки: концептуально-теоретичний дискурс. *Економіка АПК*. 2018. № 6. С. 94–102.
13. Гончарук І. В., Томашук І. В. Ресурсний потенціал сільських територій: стан та напрями зміцнення: монографія. Вінниця : ТОВ «Твори». 2022. 334 с.
14. Mazur K. V., Tomashuk I. V. Governance and regulation as an indispensable condition for developing the potential of rural areas. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5. № 5. P. 67–78. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-5-67-78>.

REFERENCES:

1. Ofitsiyniy sait derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>. (in Ukrainian)
2. Yarmolenko Yu. O. (2015) Stalyi rozvytok aharnoho sektoru ekonomiky ta yoho ekonomichne zabezpechennia [Sustainable development of the agricultural sector of the economy and its economic support]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 22, 110–115. (in Ukrainian)
3. Svystun L. A., Popova Yu. M., Shtepenko K. P. (2020) Derzhavne rehuliuвання aharnoho sektoru ekonomiky v konteksti zabezpechennia zavdan staloho rozvytku [State regulation of the agricultural sector of the economy in the context of ensuring the tasks of sustainable development]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2020/95.pdf. (in Ukrainian)
4. Ukaz Prezydenta Ukrainy Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku vid 30 veresnia 2019 roku № 722/2019 [Decree of the President of Ukraine On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period up to 2030 of September 30, 2019 № 722/2019]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>. (in Ukrainian)
5. Tsili staloho rozvytku v Ukraini [Goals of sustainable development in Ukraine]. Available at: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.p. (in Ukrainian)
6. Tsili staloho rozvytku [Goals of sustainable development]. *Monitorynhovyi zvit – Monitoring report*. Available at: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf. (in Ukrainian)
7. Sokolov M.O., Slavkova O.P. (2016) Ahraryni biznes ta yoho vplyv na stalyy rozvytok silskykh terytorii [Agrarian business and its impact on the sustainable development of rural areas]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu. Seriya: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and the world economy*, 7, 3, 99–101. (in Ukrainian)
8. Ahraryna Pravda. Pidtrymka aharnoho sektoru pid chas viiny. Shcho robyt derzhava [Agrarian truth. Support of the agricultural sector during the war. What does the state do?]. Available at: <https://agrarna-pravda.com/2022/05/05/pidtrymka-agrarnogo-sektoru-pid-chas-vijny-shho-robyt-derzhava>. (in Ukrainian)
9. Hadzalo Ya.M., Luzan Yu.Ia. (2020) Udoskonalennia derzhavnoho upravlinnia rozvytkom aharnoho sektoru ekonomiky ta silskykh terytorii Ukrainy [Improvement of state management of the development of the agrarian sector of the economy and rural areas of Ukraine]. *Економіка АПК – Economy of agro-industrial complex*, 11, 6–18. (in Ukrainian)

10. Honcharuk I. V., Tomashuk I. V. (2018) Derzhavne rehuliuвання rozvytku resursnoho potentsialu silskykh terytorii: zahalni aspekty [State regulation of the development of the resource potential of rural areas: general aspects]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: topical issues of science and practice*, 4 (32), 19–30. (in Ukrainian)
11. Khaietska O. P. (2018) Stratehichni priority rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini [Strategic priorities for the development of entrepreneurship in Ukraine]. *Ekonomika ta upravlinnia APK – Economy and management of agriculture*, 2 (140), 122–131. (in Ukrainian)
12. Lopatynskyi Yu. M., Burynska O. I. (2018) Skladovi ta priority staloho rozvytku aharnoho sektoru ekonomiky: kontseptualno-teoretychnyi dyskurs [Components and priorities of sustainable development of the agricultural sector of the economy: conceptual and theoretical discourse]. *Ekonomika APK – Economy of agro-industrial complex*, 6, 94–102. (in Ukrainian)
13. Honcharuk I. V., Tomashuk I. V. (2022) Resursnyi potentsial silskykh terytorii: stan ta napriamy zmitsnennia: monohrafiia [Resource potential of rural areas: state and directions of strengthening: monograph]. Vinnytsia: TOV «Tvory», 334. (in Ukrainian)
14. Mazur K. V., Tomashuk I. V. (2019) Governance and regulation as an indispensable condition for developing the potential of rural areas. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5, 67–78. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-5-67-78>.